

第二届中国-泰国战略研讨会

The Second Chinese-Thai Strategic Research Seminar

主办单位：华侨大学 中国社会科学院亚太与全球战略研究院 中国东南亚学会
泰国国家研究院 泰中经济文化协会

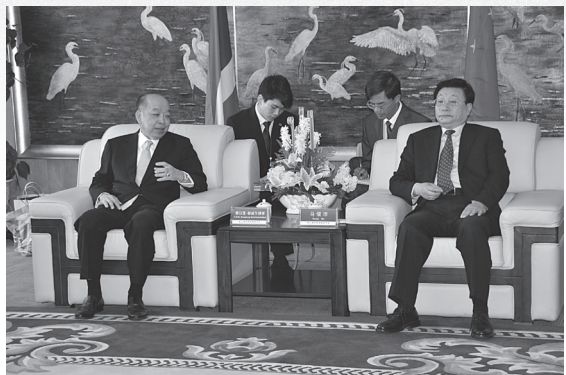
Organized By: Huaqiao University National Institute Of International Strategy, CASS
China Society for Southeast Asian Studies National Research Council of Thailand
Thai-Chinese Economic and Cultural Association

การวิจัยเพื่อพัฒนาทางด้าน ยุทธศาสตร์ไทย-จีน

พิเศษ ดร.ไชยสิทธิ์ ตันตยกุล
นายทหารปฏิบัติการ ประจำสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

ผู้ เขียนรับอนุมัติจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม (ผู้บัญชาการทหารสูงสุด ลงนามรับคำสั่งฯ)
ให้เดินทางไปนำเสนอผลงานทางวิชาการ เรื่อง “ความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างไทยกับ

สาธารณรัฐประชาชนจีน : ศึกษา
เฉพาะกรณีความร่วมมือทางการทหาร” ในการสัมมนา
วิจัยยุทธศาสตร์ไทย-จีน ครั้งที่ ๒ ภายใต้หัวข้อ
เรื่อง “สองพันล้านพลังสร้างสันติสุข” ระหว่างวันที่
๑๗ - ๒๒ ตุลาคม ๒๕๕๖ ณ มหาวิทยาลัยหัวเฉียว
เมืองเซี่ยเหมิน มณฑลฝูเจี้ยน สาธารณรัฐประชาชนจีน
โดยได้รับทุนสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการเดินทางจาก
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ของไทย
รวมทั้งรัฐบาลจีนได้ให้การสนับสนุนค่าอาหาร ค่าที่พัก
และค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานที่เกี่ยวข้อง



การสัมมนา ครั้งที่ จัดโดยสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ร่วมกับมหาวิทยาลัยหัวเฉียวแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน และสถาบันวิจัยสังคมศาสตร์แห่งประเทศจีน (Chinese Academy of Social Sciences : CASS) รวมทั้งสมาคมวัฒนธรรมและเศรษฐกิจไทย-จีน มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างองค์ความรู้ในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นไทย-จีน และการแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นระหว่างนักวิจัยตลอดจนผู้เข้าร่วมสัมมนา ซึ่งเป็นพื้นฐานต่อการนำไปสู่การจัดทำนโยบายและยุทธศาสตร์ของรัฐบาลทั้งสองประเทศ รวมถึงส่งเสริมการผลักดันให้มีการนโยบายนโยบายหรือยุทธศาสตร์ดังกล่าวไปใช้ในการกำหนดแนวทางการพัฒนาประเทศ อันจะสามารถยกระดับความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างไทยกับจีนอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป



การสัมมนา ดังกล่าว มีผู้เข้าร่วมสัมมนา จำนวนประมาณ ๒๐๐ คน ประกอบด้วยผู้แทนฝ่ายไทยจำนวน ๕๐ คน นำโดย ฯพณฯ ดร.สุรพงษ์ โตวิจักษณ์ชัยกุล รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ นอกจากนี้ยังมีผู้บริหารระดับสูงจากสำนักนายกรัฐมนตรี ผู้บริหารระดับสูงจากกระทรวงการต่างประเทศ ผู้บริหารระดับสูงจาก วช. ผู้บริหารจากสมาคมวัฒนธรรมและเศรษฐกิจไทย-จีน และนักวิจัยฝ่ายไทย ส่วนผู้แทนฝ่ายจีน จำนวน ๑๕๐ คน ประกอบด้วยผู้แทนของรัฐบาลจีนทั้งจากส่วนกลางและระดับมณฑล คณะผู้บริหารมหาวิทยาลัยหัวเฉียว

แห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน คณะผู้บริหารสถาบันวิจัยสังคมศาสตร์แห่งประเทศจีน และนักวิจัยฝ่ายจีน

หัวข้อในการสัมมนา ประกอบด้วย ๖ กลุ่มหัวข้อโดยแบ่งตามผลงานการวิจัย ได้แก่

กลุ่มที่ ๑ ว่าด้วยเรื่อง การแลกเปลี่ยนความร่วมมือระหว่างไทยกับจีน มีผลงานทางวิชาการ จำนวน ๙ เรื่อง (นักวิจัยฝ่ายไทยนำเสนอ ๕ เรื่อง และนักวิจัยฝ่ายจีนนำเสนอ ๔ เรื่อง)

กลุ่มที่ ๒ ว่าด้วยเรื่อง การลงทุนด้านเศรษฐกิจและการค้า มีผลงานทางวิชาการ จำนวน ๑๕ เรื่อง (นักวิจัยฝ่ายไทยนำเสนอ ๕ เรื่อง และนักวิจัยฝ่ายจีนนำเสนอ ๑๐ เรื่อง)

กลุ่มที่ ๓ ว่าด้วยเรื่อง การท่องเที่ยว มีผลงานทางวิชาการ จำนวน ๖ เรื่อง (นักวิจัยฝ่ายไทยนำเสนอ ๒ เรื่อง และนักวิจัยฝ่ายจีนนำเสนอ ๔ เรื่อง)

กลุ่มที่ ๔ ว่าด้วยเรื่อง การเกษตร วิทยาศาสตร์ สมุทรศาสตร์และสิ่งแวดล้อม มีผลงานทางวิชาการ จำนวน ๖ เรื่อง (นักวิจัยฝ่ายไทยนำเสนอ ๒ เรื่อง และนักวิจัยฝ่ายจีนนำเสนอ ๔ เรื่อง)



กลุ่มที่ ๕ ว่าด้วยเรื่อง วัฒนธรรม และการศึกษา มีผลงานวิชาการจำนวน ๑๐ เรื่อง (นักวิจัยฝ่ายไทยนำเสนอ ๓ เรื่อง และนักวิจัยฝ่ายจีนนำเสนอ ๗ เรื่อง)

กลุ่มที่ ๖ ว่าด้วยเรื่อง ชาวจีนโพ้นทะเลกับอาเซียน : บทบาทและสถานภาพของชาวจีนโพ้นทะเล

ในประเทศไทย มีผลงานทางวิชาการ จำนวน ๖ เรื่อง (นำเสนอโดยนักวิจัยฝ่ายจีนทั้ง ๖ เรื่อง)

สำหรับผลงานทางวิชาการของผู้เขียน ซึ่งได้นำเสนอในเรื่อง “Security Cooperation Between Thailand and the People's Republic of China : A Case Study of Military Cooperation” (ความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีน : ศึกษาเฉพาะกรณีความร่วมมือทางการทหาร) ประกอบด้วยบทคัดย่อ ประเด็นเนื้อหาหลัก (สถานการณ์สำคัญที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน ผลกระทบจากสถานการณ์ด้านความมั่นคงที่เปลี่ยนแปลงไป แนวคิด ทฤษฎีและผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผลการวิเคราะห์ สรุป การแสดงความขอบคุณ และบรรณานุกรม) โดยนำเสนอเป็นบทความภาษาอังกฤษ ซึ่งถอดความเป็นภาษาไทยได้ดังนี้

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ความมั่นคงที่จะนำไปสู่การกำหนดจุดยืนทางยุทธศาสตร์และบทบาททางทหารของไทย ในการดำเนินความร่วมมือด้านความมั่นคงกับสาธารณรัฐประชาชนจีน

งานวิจัยเรื่องนี้ ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพในการสำรวจข้อมูล การเก็บข้อมูลจากเอกสาร รวมทั้งข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผู้กำหนดนโยบายและผู้ปฏิบัติงานของคณะกรรมการฝ่ายไทยจำนวน ๔ คน ฝ่ายจีนจำนวน ๓ คน ตามกรอบความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างกระทรวงกลาโหมของไทยกับจีน ควบคู่กับการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม โดยใช้วิธีตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า และวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาควบคู่กับแนวทางการคาดการณ์สถานการณ์





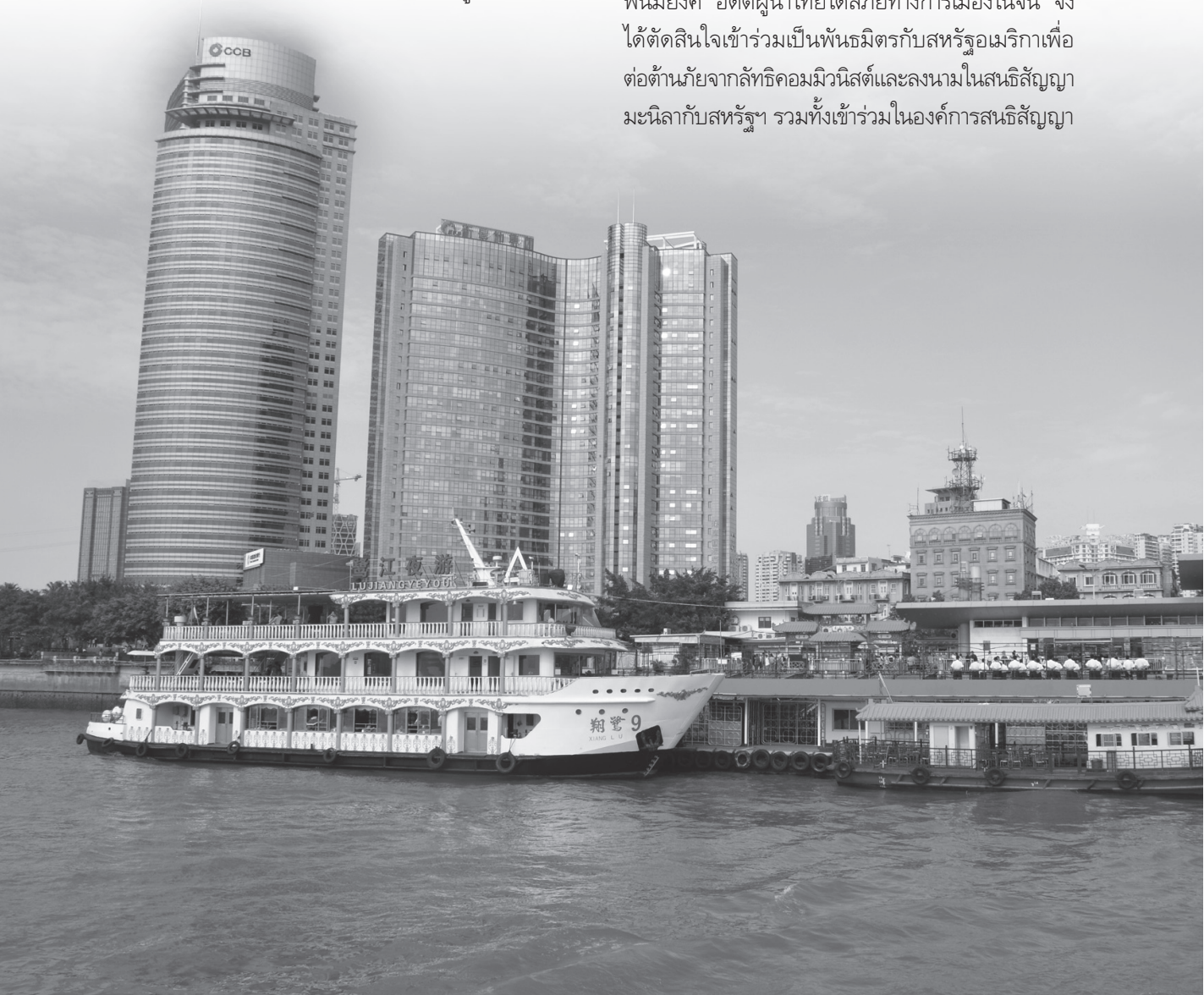
ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในทั้งของไทยและจีน มีความสอดคล้องกัน เมื่อพิจารณาถึงภัยคุกคามและความมั่นคงของประเทศ เช่น การรุกรานของเวียดนามต่อกัมพูชา เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๑ เป็นต้น รวมทั้งการพึ่งพาอาศัยกันอย่างซับซ้อนทางเศรษฐกิจ ทำให้ทั้งสองประเทศได้เห็นประโยชน์ในการดำเนินนโยบายความมั่นคงแบบร่วมมือกันในลักษณะการเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ ดังนั้นไทยจึงควรที่จะดำเนินความสัมพันธ์ต่อจีนบนพื้นฐานของความร่วมมือกันด้านความมั่นคงอย่างได้สมดุลกับประเทศต่างๆ โดยไม่ก่อให้เกิดความหวาดระแวงต่อกันและใช้กรอบความร่วมมือของอาเซียนผลักดันความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างไทยกับจีนให้ขยายผลความร่วมมือทางการทหารจากรูปแบบทวิภาคี

ไปสู่ความร่วมมือในรูปแบบพหุภาคี เพื่อนำไปสู่การเป็นประชาคมความมั่นคงของภูมิภาคต่อไป

ประเด็นเนื้อหาหลัก

สถานการณ์สำคัญที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน

หลังจากที่จีนได้สถาปนาเป็นสาธารณรัฐประชาชนจีนและปกครองประเทศในระบอบคอมมิวนิสต์ เมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๙๒ ทำให้รัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม มีความหวาดระแวงภัยคุกคามจากการขยายอิทธิพลของลัทธิคอมมิวนิสต์ที่จะแพร่เข้ามาในไทย และวิตกในท่าทีของรัฐบาลจีนเกี่ยวกับชาวจีนโพ้นทะเลที่อาศัยอยู่ในไทยซึ่งอาจแทรกแซงต่อกิจการภายในของไทยรวมทั้งกรณีที่ดินยินยอมให้นายปรีดี พนมยงค์ อดีตผู้นำไทยได้ลี้ภัยทางการเมืองในจีน จึงได้ตัดสินใจเข้าร่วมเป็นพันธมิตรกับสหรัฐอเมริกาเพื่อต่อต้านภัยจากลัทธิคอมมิวนิสต์และลงนามในสนธิสัญญามะนิลากับสหรัฐฯ รวมทั้งเข้าร่วมในองค์การสนธิสัญญา



ป้องกันเอเชียอาคเนย์ในปี พ.ศ. ๒๔๙๗ เพื่อเป็นหลักประกันด้านความมั่นคงของประเทศไทย และเมื่อพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) ได้จับอาวุธขึ้นต่อสู้กับฝ่ายรัฐบาลในปี พ.ศ. ๒๕๐๘ ก็ยิ่งทำให้รัฐบาลไทยดำเนินนโยบายความมั่นคงตามแนวทางของสหรัฐฯ มากขึ้น ทำให้จีนหวาดระแวงไทยที่ยินยอมให้สหรัฐฯ ตั้งฐานทัพอากาศในไทยเพื่อปฏิบัติการในเวียดนาม

ต่อมาเมื่อเกิดการปะทะกันด้วยกำลังทหารตามแนวพรมแดนระหว่างจีนกับสหภาพโซเวียต ในปี พ.ศ. ๒๕๑๒ ประกอบกับในขณะนั้นสหภาพโซเวียตกับจีนมีความขัดแย้งในเรื่องอุดมการณ์คอมมิวนิสต์และการดำเนินนโยบายต่างประเทศ ซึ่งจีนเห็นว่า สหภาพโซเวียตแสวงหาความเป็นเจ้าและได้มีความพยายามแผ่ขยายอิทธิพลโดยการปิดล้อมจีนในลักษณะเป็น “จักรวรรดินิยมสังคมนิยม” (Socialist

ที่เสียชีวิตและบาดเจ็บ ในสงครามเวียดนามมีอัตราสูงขึ้นเรื่อย ๆ ประธานาธิบดีนิกสันของสหรัฐฯ จึงได้ประกาศลัทธิจีนกั้น ในปี พ.ศ. ๒๕๑๒ เพื่อหาทางแก้ไขปัญหาสงครามเวียดนามโดยสันติวิธีและถอนกำลังทหาร



ออกจากเวียดนาม รวมทั้งลดความช่วยเหลือประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทำให้สหรัฐฯ กับประเทศจีนได้ลดท่าทีที่แข่งกร้าวต่อกัน และหันมาปรับความสัมพันธ์ระหว่างกันเพื่อถ่วงดุลอำนาจกับประเทศ



สหภาพโซเวียต ในปี พ.ศ. ๒๕๑๔ นอกจากนั้น ประธานาธิบดีนิกสันยังได้เดินทางไปเยือนจีนอย่างเป็นทางการในเดือนกุมภาพันธ์ ปี พ.ศ. ๒๕๑๕ รัฐบาลไทยและประเทศพันธมิตรของสหรัฐฯ ในเอเชีย จึงต้องหันมาทบทวนการดำเนินนโยบายด้านความมั่นคงและนโยบายต่างประเทศใหม่

เหตุการณ์กรณีที่เวียดนามรุกรานกัมพูชาในปี พ.ศ. ๒๕๒๑ และมีกองกำลังทหารเวียดนามได้รุกเข้าประชิด

Imperialism) ในขณะที่ชาวอเมริกันได้ต่อต้านสงครามเวียดนามเพิ่มมากขึ้นเนื่องจากจำนวนทหารอเมริกัน

พรมแดนไทยในปี พ.ศ. ๒๕๒๓ ได้ทำให้ไทยกับจีนมีความใกล้ชิดกันมากขึ้นเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหา

โดยร่วมมือกันกดดันเวียดนามจนยอมถอนกำลังทหารออกจากกัมพูชาในปี พ.ศ. ๒๕๓๒ และได้ทำให้ไทยกับจีนมีความไว้วางใจกัน อันนำไปสู่การแลกเปลี่ยนการเยี่ยมเยือนทั้งในระดับพระราชวงศ์ ผู้นำรัฐบาล ผู้นำ



ทางทหารและมีการซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์จากจีนมากขึ้น
ผลกระทบจากสถานการณ์ด้านความมั่นคงที่เปลี่ยนแปลงไป

การเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ด้านความมั่นคงในระดับโลกในปี พ.ศ. ๒๕๓๔ กรณีสหภาพโซเวียต

ล่มสลายลงเป็นรัฐอิสระต่าง ๆ นับเป็นจุดสิ้นสุดของยุคสงครามเย็นทำให้ความขัดแย้งด้านลัทธิอุดมการณ์ทางการเมืองได้ลดความสำคัญลงไป แต่ปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับเส้นเขตแดนที่เป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงในรูปแบบดั้งเดิม (Traditional Threats) ยังคงมีอยู่ รวมทั้งเกิดภัยคุกคามต่อความมั่นคงในรูปแบบใหม่ (Non Traditional Threats) ได้แก่ ปัญหาความขัดแย้งทางด้านประวัติศาสตร์ การแพร่กระจายของอาวุธที่มีอำนาจการทำลายล้างสูง การแพร่ระบาดของโรคติดต่อที่ร้ายแรง ยาเสพติด การค้ามนุษย์ ปัญหาโจรสลัด อาชญากรรมข้ามชาติ การก่อการร้าย และภัยพิบัติทางธรรมชาติ เป็นต้น (Krepinevich, Andrew F., 2009, pp. 19-29)

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับจีนที่มีความใกล้ชิดมากขึ้น นำไปสู่ความร่วมมือทางการทหารและมีการลงนามในแถลงการณ์ร่วมว่าด้วยความร่วมมือกันในศตวรรษที่ ๒๑ (Joint Statement of the Kingdom

of Thailand and the People's Republic of China on a Plan of Action for 21st Century)

เมื่อวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๒ ที่กรุงเทพมหานคร สารของแถลงการณ์ร่วมฯ เน้นถึงความร่วมมือด้านความมั่นคงโดยเฉพาะความร่วมมือทางการทหาร ดังจะเห็นได้จากข้อความที่ระบุในแถลงการณ์ร่วมฯ ข้อที่ ๔ มีสาระสำคัญสรุปได้ว่า จีนและไทย ตกลงกันที่จะกระชับความร่วมมือด้านความมั่นคง โดยอาศัย

มาตรการต่างๆ เพื่อสร้างความไว้วางใจกัน เช่น ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างหน่วยงานศึกษาวิจัยด้านยุทธศาสตร์และความมั่นคง, ส่งเสริมให้ฝ่ายทหารกับเจ้าหน้าที่ของกระทรวงการต่างประเทศปรึกษารื้อกันมากขึ้น, มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่าง



ทหารของทั้งสองฝ่ายในการช่วยเหลือและกู้ภัยเพื่อมนุษยธรรม, การลดโอกาสของภัยพิบัติ, การแลกเปลี่ยนทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทางการทหาร รวมถึงการแลกเปลี่ยนข้อมูลด้านต่าง ๆ เป็นต้น

พลเอก สุรยุทธ์ อภินันท์ รองประธานกรรมการใหญ่ของกองทัพปลดปล่อยประชาชนจีนเดินทางมาเป็นประธานร่วมกับปลัดกระทรวงกลาโหมของไทยที่กรุงเทพฯ ในการประชุมระดับนโยบายเพื่อการแลกเปลี่ยนความร่วมมือระหว่างกระทรวงกลาโหมไทยกับกระทรวงกลาโหมของสาธารณรัฐประชาชนจีน ครั้งที่ ๑ เมื่อวันที่ ๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ ณ ห้องภาณุรังษี ศาลาว่าการกลาโหม ซึ่งทั้งสองประเทศได้ย้ำเจตนารมณ์อย่างชัดเจนที่จะให้ความร่วมมือกันแบบ “การเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์” (Strategic Partnership) โดยผ่านการดำเนินกิจกรรมระหว่างกัน และผลักดันเป็นเจ้าภาพการประชุมปีละหนึ่งครั้ง เพื่อการประสานความร่วมมือกันในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การศึกษา การส่งกำลังบำรุง การอุตสาหกรรมเพื่อการป้องกันประเทศ วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี การฝึก การแลกเปลี่ยนข่าวกรอง และการปฏิบัติการทางทหารที่ไม่ใช่สงคราม ในการช่วยเหลือภัยพิบัติ เป็นต้น

ต่อมา รัฐบาลไทยและรัฐบาลจีนต่างก็เห็นพ้องกันในการจัดทำแผนปฏิบัติการร่วมระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีน ค.ศ. ๒๐๐๗ - ๒๐๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๔) (Joint Action Plan on Thailand-China Strategic Cooperation between the Government of the Kingdom of Thailand and the Government of the People's Republic of China 2007 - 2011) ซึ่งได้มีการลงนาม เมื่อวันที่ ๒๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๐ ณ กรุงปักกิ่ง สาธารณรัฐประชาชนจีน และได้มีการลงนามในแผนปฏิบัติการร่วมฉบับที่สอง (ค.ศ. ๒๐๑๒ - ๒๐๑๖) เมื่อวันที่ ๑๗ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๕ ณ กรุงปักกิ่ง สาธารณรัฐประชาชนจีน เพื่อให้แผนงานความร่วมมือด้านต่าง ๆ รวมทั้งทางการทหารเกิดผลเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

ดังนั้น การดำเนินความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างไทยกับจีนในลักษณะการเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ตามแผนงานความร่วมมือด้านความมั่นคง โดยเฉพาะความร่วมมือทางการทหารระหว่างกระทรวงกลาโหมของไทยกับกระทรวงกลาโหมของจีนมีผลกระทบ



ต่อความมั่นคงและผลประโยชน์ของประเทศไทย อย่างไรก็ตาม แนวโน้มในอนาคตจะมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใด, จะส่งผลกระทบต่อข้อกำหนดจุดยืนทางยุทธศาสตร์และการกำหนดบทบาททางการทหารของไทยอย่างไร รวมทั้งจะนำไปสู่การปรับปรุงรูปแบบของการดำเนินความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างไทยกับจีนหรือไม่ อย่างไรนั้น จึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญต่อความมั่นคงของไทย และควรมีการนำผลการวิเคราะห์ไปประยุกต์ใช้ในการประชุมความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างกระทรวงกลาโหมของไทยกับกระทรวงกลาโหมของจีนเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และเตรียมการแก้ไขปัญหาค่าจะเกิดขึ้นในอนาคตต่อไป

แนวคิด ทฤษฎีและผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การสร้าง ความมั่นคงของประเทศไทยอาจทำได้โดยการแสวงหาพันธมิตร (Alliance) ในรูปแบบของการเข้าร่วมกลุ่มกันเพื่อถ่วงดุลกับประเทศที่มีอำนาจเพิ่มขึ้น และให้ความสำคัญกับปัจจัยภายนอกที่มากระทบต่อความมั่นคงโดยเฉพาะเรื่องของภัยคุกคาม (Threats)

อันนำไปสู่แนวคิดเกี่ยวกับความมั่นคงโดยร่วมมือกัน (Cooperative Security) (Economy, Elizabeth., 2005 : 169-174)

แนวคิดความมั่นคงแบบร่วมมือกัน (Cooperative Security) จะเน้นถึงการพบปะพูดคุยกัน (Dialogue) โดยเชื่อว่าปัญหาความมั่นคงไม่ว่าจะเป็นมิติทางการทหารหรือมิติอื่น ๆ ไม่อาจแก้ไขได้ด้วย การดำเนินฝ่ายเดียว แต่ต้องการความร่วมมือ (Cooperation) ระหว่างรัฐต่าง ๆ และผู้ที่เกี่ยวข้องภายในรัฐผ่านมาตรการในการเสริมสร้างความไว้วางใจระหว่างกัน และมีความโปร่งใส (Confidence Building and Transparent Measures) เพื่อลดความขัดแย้งในภูมิภาคโดยใช้การทูตเชิงป้องกัน (Preventive Diplomacy) รวมทั้งการแก้ไขความขัดแย้งร่วมกัน เพื่อดำรงไว้ซึ่งความมั่นคงอันจะบรรลุถึงผลประโยชน์แห่งชาติ ตลอดจนนำไปสู่การเตรียมการเพื่อเผชิญต่อภัยคุกคามที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต (Mihalka, Michael, 2005 : 113 - 122)



ภัยคุกคามที่ไร้พรมแดนในยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) ส่งผลให้ภูมิภาคต่าง ๆ มีความเชื่อมโยงเป็นสังคมเดียวกัน ซึ่งทำให้เกิดสถานะที่มีความท้าทายต่อการรักษาความมั่นคงของประเทศมากขึ้นและจำเป็นต้องได้ความร่วมมือจากประเทศอื่น ๆ ในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน จึงก่อให้เกิดการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันมากขึ้น (Complex Interdependence) (Nye Jr., Joseph S., 2004 : 1-20)

โจเซฟ วาย เอส เฉิง (Joseph Y.S. Cheng) และ จาง วานคุน (Zhang Wankun) ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับระดับการเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ของจีนกับประเทศต่าง ๆ (The Hierarchy of Partnership) ว่า หลังจากการสิ้นสุดของยุคสงครามเย็น ช่วงกลางทศวรรษที่ ๑๙๙๐ แล้ว จีนก็ได้มีการทบทวนการเปลี่ยนแปลงในดุลแห่งอำนาจ (Balance of Power) ของโลกและได้ปรับเปลี่ยนบทบาทของจีนในด้านยุทธศาสตร์ ระหว่างประเทศใหม่ โดยมีความครอบคลุมถึงกำลังอำนาจแห่งชาติ (National Power)



ภายใต้ความสัมพันธ์ระหว่างมหาอำนาจต่าง ๆ ที่จีนเห็นว่าระบบชั่วคราวของโลกมีแนวโน้มพัฒนาไปสู่การมีหลายขั้วอำนาจ รวมทั้งเน้นการสร้างความสัมพันธ์กับองค์กรระหว่างประเทศในภูมิภาคต่าง ๆ แต่เนื่องจากความซับซ้อนของผลประโยชน์ระหว่างประเทศจึงทำให้

จีนจำเป็นต้องแบ่งระดับความสัมพันธ์ของการเป็นหุ้นส่วน (Levels of Partnership) ออกเป็นระดับต่าง ๆ ๖ ระดับ ดังนี้ (Cheng, Joseph Y.S. and Wankun, Zhang., 2004 : 186-199)



ระดับที่ ๑ การเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ (Strategic Partnership) ระหว่างจีนกับรัสเซียและจีนกับสหรัฐฯ โดยมุ่งดำเนินการเพื่อรักษาความสงบและการมีเสถียรภาพของสถานะแวดล้อมใหม่ทางการเมืองระหว่างประเทศ

ระดับที่ ๒ การเป็นหุ้นส่วนที่สมบูรณ์ (Comprehensive Partnership) ระหว่างจีนกับฝรั่งเศส แคนาดา เม็กซิโก ปากีสถาน และอังกฤษ โดยมีความแตกต่างกันตามกรณีในแต่ละรายประเทศ เพื่อผลักดันการจัดระเบียบโลกใหม่ในระบบหลายขั้วอำนาจ และเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดสหรัฐฯ แสดงความเป็นอภิมหาอำนาจ หนึ่งเดียวของโลกในการครอบงำระบบระหว่างประเทศ

ระดับที่ ๓ การสร้างความเป็นหุ้นส่วนของเสถียรภาพในระยะยาว (Constructive Partnership of Long-term Stability) ระหว่างจีนกับสหภาพยุโรป (European Union : EU) เพื่อคงไว้ซึ่งผลประโยชน์ที่จะได้รับจากความสัมพันธ์ในการพัฒนาด้านเทคโนโลยีและเครื่องมือต่าง ๆ รวมทั้งเทคโนโลยี



สารสนเทศ ตลอดจนผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจและตลาดการค้า

ระดับที่ ๔ การเป็นหุ้นส่วนบนพื้นฐานความเชื่อมั่นและการเป็นเพื่อนบ้านที่ดี (Partnership Based on Good-neighborliness and Mutual Trust) ระหว่างจีนกับประเทศในกลุ่มเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรืออาเซียน เพื่อป้องกันความขัดแย้งในผลประโยชน์พื้นฐานทางยุทธศาสตร์ของจีนในภูมิภาคนี้ รวมทั้งการถ่วงดุลอำนาจในภูมิภาค

ระดับที่ ๕ การเป็นหุ้นส่วนของมิตรภาพและความร่วมมือ (Partnership of Friendship and Cooperation) ระหว่างจีนกับญี่ปุ่น เพื่อผลประโยชน์ทางการค้าและการสร้างความเป็นหุ้นส่วนของความร่วมมือ (Partnership of Constructive Cooperation) ระหว่างจีนกับอินเดียเพื่อรักษาความสงบในพื้นที่ตามแนวชายแดน

ระดับที่ ๖ การสร้างความเป็นหุ้นส่วน (Constructive Partnership) ระหว่างจีนกับแอฟริกาใต้ รวมทั้งความสัมพันธ์ของความร่วมมือทางยุทธศาสตร์ (Relationship of Strategic Cooperation) ระหว่างจีนกับอียิปต์และจีนกับซาอุดีอาระเบีย เพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและแหล่งพลังงาน

ความสัมพันธ์แบบเป็นหุ้นส่วนดังกล่าวสอดคล้องกับผลงานการวิจัยของ จาง เสี่ยวหมิง (Zhang Xiaoming) เรื่อง “การเจริญเติบโตขึ้นมาจากจีนและการสร้างประชาคมในเอเชียตะวันออก” (Xiaoming, Zhang, 2006) ที่ได้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจของจีนกับการสร้างประชาคมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งงานวิจัยเรื่องนี้ได้แสดงให้เห็นถึงความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจระหว่างประเทศในภูมิภาคจะผลักดันให้เกิดความร่วมมือด้านความมั่นคงโดยผ่านองค์กรที่เป็นกลไกความร่วมมือระหว่างประเทศ เช่น การประชุมในกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศในเอเชียแปซิฟิก (The Asia-Pacific Economic Cooperation : APEC) ซึ่งสามารถขยายผลไปยังประเทศที่เป็นสมาชิกที่อยู่ในองค์กรของกรอบ

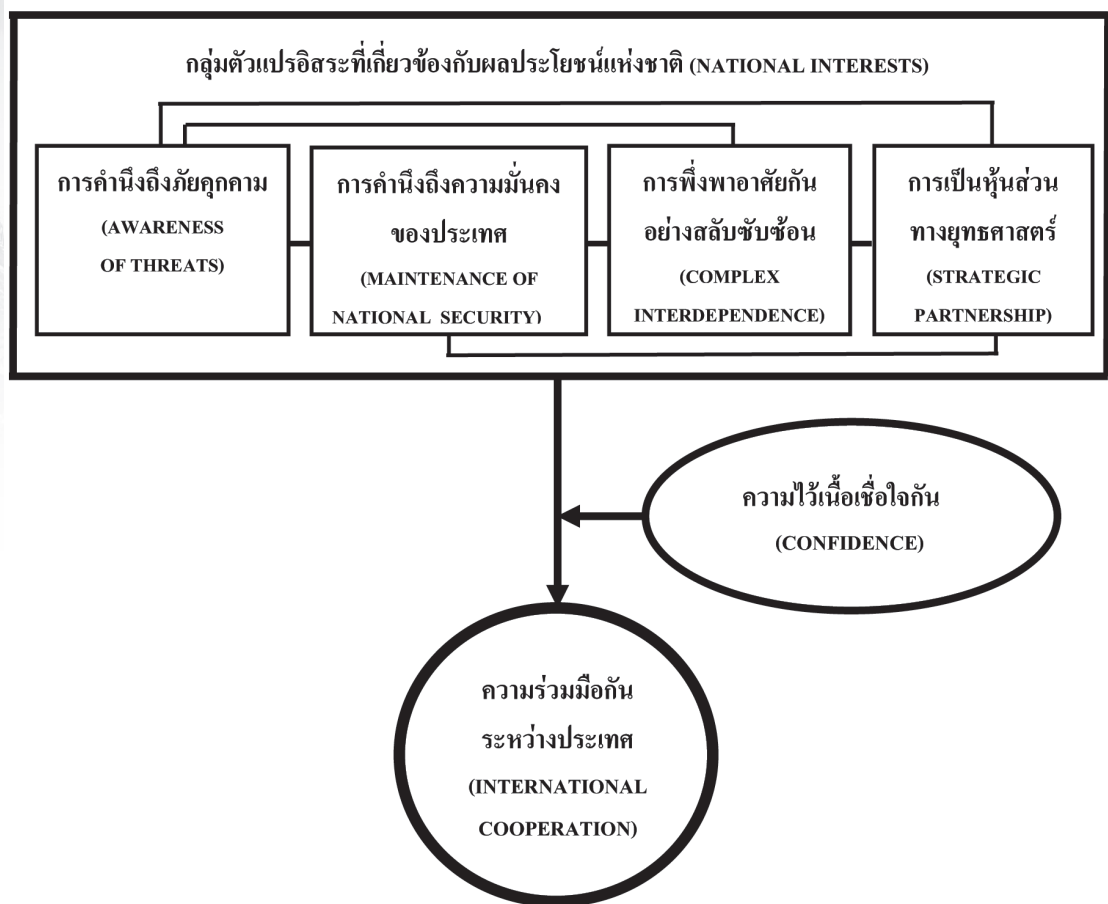
ความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (ASEAN Regional Forum : ARF) เป็นต้น

ขณะที่ผลงานการวิจัยของ เฉิน ตงเสี่ยว (Chen Dongxiao) เรื่อง “การสร้างความร่วมมือและความก้าวหน้าร่วมกันของเอเชียยุคใหม่กับยุทธศาสตร์ของจีนในเอเชียปี ค.ศ. ๒๐๒๐” (Dongxiao, Chen, 2008) ได้ทำให้เห็นอย่างชัดเจนว่าความร่วมมือระหว่างประเทศจะเกิดขึ้นได้ต้องสร้างเงื่อนไขของความสัมพันธ์ระหว่างกันบนพื้นฐานของความไว้วางใจจากการเป็นเพื่อนบ้านที่ดี มีความเชื่อมั่นในการร่วมพัฒนาเพื่อการได้มาซึ่งผลประโยชน์ร่วมกันระหว่างประเทศ

งานวิจัยทั้งสองเรื่องดังกล่าวมีความสอดคล้องกัน และสามารถนำไปสู่ข้อสรุปที่สนับสนุนต่อแนวคิดเกี่ยวกับการพึ่งพาอาศัยกันอย่างสลับซับซ้อนโดยเฉพาะทางเศรษฐกิจที่ก่อให้เกิดความมั่นคง รวมทั้งได้นำไปสู่ความร่วมมือกันระหว่างประเทศ นอกจากนั้น การเห็นความสำคัญของการร่วมมือกันแบบการเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์จะนำไปสู่การสร้างประชาคมความมั่นคง (Security Community) ในภูมิภาคได้ โดยพบความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรประกอบต่าง ๆ ในลักษณะที่เป็นตัวแปร ซึ่งตัวแปรที่ได้จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และผลงานการวิจัยในข้างต้นสามารถสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ได้ตามภาพถัดไป

ผลการวิเคราะห์

๑. สถานการณ์ความมั่นคงมีผลกระทบต่อความร่วมมือทางการทหารระหว่างไทยกับจีน โดยตัวแปรที่เป็นภัยคุกคามจะมีความเกี่ยวข้องกับตัวแปรความมั่นคงของประเทศและกระทบต่อผลประโยชน์แห่งชาติ รวมทั้งได้ทำให้ทุกประเทศต้องมีการพึ่งพาอาศัยกันอย่างสลับซับซ้อนและการแสดงบทบาทการเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ ซึ่งเป็นอีกสองตัวแปรที่มีความเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์แห่งชาติ อันจะนำไปสู่ตัวแปรที่เป็นความร่วมมือกันระหว่างประเทศ โดยขึ้นอยู่กับตัวแปรความไว้วางใจกัน กล่าวคือ ความร่วมมือ



ด้านความมั่นคงระหว่างไทยกับจีนเป็นผลสืบเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงของสถานะแวดล้อมในระดับโลก จากช่วงยุคสงครามเย็นที่ไทยกับจีนต่างมีความหวาดระแวงต่อกันจากความแตกต่างด้านลัทธิและอุดมการณ์ทางการเมือง จึงดำเนินนโยบายความมั่นคงต่อกันในเชิงที่เป็นปฏิปักษ์ แต่เมื่อสถานการณ์ความขัดแย้งในระดับโลกเปลี่ยนแปลงไปจากการล่มสลายของสหภาพโซเวียตได้ทำให้ทั้งไทยและจีนได้ปรับตัว โดยเห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นที่ต้องพึ่งพาอาศัยกันเพื่อรักษาความมั่นคงของประเทศ จึงทำให้ทั้งไทยและจีนต่างปรับเปลี่ยนนโยบายความมั่นคงต่อกันในแนวทางที่เป็นมิตรรวมทั้งมีความร่วมมือต่อกันมากขึ้น เพื่อรักษาผลประโยชน์ของประเทศ ซึ่งจีนได้ดำเนินนโยบายการเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์กับประเทศต่าง ๆ เพื่อลดความหวาดระแวงว่าจีนจะเป็นภัยคุกคาม

รวมทั้งมุ่งสร้างความไว้วางใจให้ประเทศต่าง ๆ เห็นผลประโยชน์จากความร่วมมือกับจีน โดยจีนได้ลงนามในแถลงการณ์ร่วมว่าด้วยความร่วมมือในศตวรรษที่ ๒๑ แบบเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์กับประเทศไทย เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๒

๒. จุดยืนทางยุทธศาสตร์และบทบาททางการทหารของไทยที่เหมาะสมในการรักษาผลประโยชน์ของประเทศ โดยดำเนินการรักษาความสมดุลในการดำเนินนโยบายความมั่นคงให้สอดคล้องกับสถานะแวดล้อมด้านความมั่นคงทั้งในระดับโลกและระดับภูมิภาคที่เปลี่ยนแปลงไป โดยไทยจะได้รับประโยชน์จากการดำเนินการในลักษณะแบบเปิด (Inclusive) เพื่อสร้างความสัมพันธ์ทางการทหารแบบสมดุลทั้งกับสหรัฐฯ ซึ่งเป็นพันธมิตรทางการทหารของไทย และกับประเทศจีนที่กำลังเจริญเติบโตเป็นมหาอำนาจในภูมิภาค เพื่อการ

รักษาสันติภาพของไทยที่จะได้รับจากทั้งจากสหรัฐฯ และจีน โดยการใช้กลไกของความร่วมมือทั้งแบบทวิภาคีและพหุภาคีที่มีอาเซียนเป็นแกนนำในกรอบความร่วมมือต่างๆ เพื่อการขยายความร่วมมือด้านความมั่นคงไปสู่การเป็นประชาคมความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Security Community)

สำหรับรูปแบบของความร่วมมือทางทหารระหว่างกระทรวงกลาโหมไทยกับกระทรวงกลาโหมจีน ซึ่งเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับกรอบความร่วมมือทั้งแบบทวิภาคีและแบบพหุภาคีนั้น จำแนกได้ ๖ รูปแบบ ได้แก่

รูปแบบที่ ๑ การแลกเปลี่ยนการเยี่ยมเยือนระดับผู้นำกองทัพบกและผู้นำหน่วยทหารในระดับต่างๆ เพื่อสร้างความไว้วางใจระหว่างกันและการประชุมร่วมเพื่อกำหนดกรอบแผนงานความร่วมมือในด้านต่างๆ เช่น การประชุมระหว่างกระทรวงกลาโหมไทยกับกระทรวงกลาโหมจีนประจำปี เป็นต้น

รูปแบบที่ ๒ การแลกเปลี่ยนทางการศึกษาในหลักสูตรต่างๆ ของสถาบันทางทหารระดับสูง

รูปแบบที่ ๓ การฝึกร่วมทางทหาร เช่น หน่วยรบพิเศษของกองทัพบกไทยกับกองทัพบกจีน เป็นต้น

รูปแบบที่ ๔ การแลกเปลี่ยนความร่วมมือในการปฏิบัติงานร่วมกัน เช่น ด้านข่าวกรอง เป็นต้น

รูปแบบที่ ๕ ความร่วมมือในการจัดหาอาวุธยุทโธปกรณ์ทางทหาร เช่น กองทัพอากาศไทยได้สั่งซื้อต่อเรือตรวจการณ์ไกลฝั่งจากจีน เป็นต้น

รูปแบบที่ ๖ รูปแบบการสร้างกลไกในการแสวงหาความร่วมมือทางทหารโดยใช้การทูตฝ่ายทหารผ่านสำนักงานผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารของทั้งสองประเทศ

ดังนั้น การปรับปรุงรูปแบบความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างไทยกับจีน โดยเฉพาะการดำเนินการต่อภัยคุกคามแบบดั้งเดิม (Traditional Threats) และการดำเนินการต่อภัยคุกคามรูปแบบใหม่ (Non Traditional Threats) ในรูปแบบของความร่วมมือระดับทวิภาคี (Bilateral) ระหว่างไทยกับจีน ซึ่งมีข้อดีต่อการแสวงหาข้อตกลงและการได้มาของผลประโยชน์ร่วมกันอย่างเต็มที่มากกว่ารูปแบบอื่น แต่มีข้อเสียที่อาจสร้าง

ความหวาดระแวงแก่ประเทศเพื่อนบ้านของไทย อันส่งผลกระทบต่อความร่วมมือในกรอบของอาเซียน รวมทั้งสหรัฐฯ ที่แสดงบทบาทเป็นมหาอำนาจของโลกและเป็นพันธมิตรทางทหารกับไทย

ส่วนการดำเนินการต่อภัยคุกคามแบบดั้งเดิม (Traditional Threats) และการดำเนินการต่อภัยคุกคามรูปแบบใหม่ (Non Traditional Threats) ในรูปแบบของความร่วมมือระดับพหุภาคี (Multilateral) ระหว่างไทยกับจีนและอาเซียนรวมทั้งประเทศอื่น ๆ เช่น สหรัฐฯ เป็นต้น ซึ่งมีข้อดีที่จะสามารถสร้างความไว้วางใจระหว่างประเทศได้มากขึ้นและสนับสนุนต่อแนวทางของการเป็นประชาคมความมั่นคง (Security Community) เพื่อนำไปสู่สันติภาพในภูมิภาคให้เกิดขึ้นได้มากกว่ารูปแบบของความร่วมมือแบบทวิภาคี แต่มีข้อเสียที่ขาดความโดดเด่น ในลักษณะร่วมที่เป็นอัตลักษณ์ (Common Identity) ทั้งในเชิงกายภาพจากสภาพภูมิรัฐศาสตร์ (Geopolitics) และพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ อันยากต่อการนำไปสู่การปฏิบัติให้บรรลุผลตามข้อตกลง ตลอดจนการผลักดันไปสู่การเป็นประชาคมความมั่นคงในภูมิภาคไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควรเนื่องจากจุดยืนและเงื่อนไขในการรักษาผลประโยชน์ของแต่ละประเทศมีความแตกต่างกันโดยเฉพาะความเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ความมั่นคงที่ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับสหรัฐฯ จีนกับญี่ปุ่น และจีนกับเกาหลีใต้

แต่การดำเนินความร่วมมือทั้งที่เป็นแบบทวิภาคีและพหุภาคีดังกล่าวต้องอยู่บนแนวคิดความมั่นคงแบบร่วมมือกัน (Cooperative Security) ที่เน้นการพบปะพูดคุยปรึกษาหารือกัน (Dialogue) ทั้งจากตัวแทนภาครัฐและมิใช่ภาครัฐ เพื่อให้ครอบคลุมปัญหาทั้งที่เป็นมิติทางทหารและมิติอื่น ๆ ที่ไม่อาจแก้ไขได้ด้วยการดำเนินฝ่ายเดียว อันจะนำไปสู่ความร่วมมือในการสร้างประชาคมความมั่นคงในภูมิภาค (Security Community) ในอนาคตได้ในที่สุด

สรุป

สถานการณ์ที่มีความซับซ้อนจากการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกาภิวัตน์ในปัจจุบันได้ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของทุกประเทศ โดยเฉพาะภัยคุกคามในรูปแบบใหม่ เช่น การก่อการร้าย อาชญากรรมข้ามชาติและภัยพิบัติทางธรรมชาติ เป็นต้น จนไม่มีประเทศใดสามารถแก้ไขปัญหายุทธศาสตร์ดังกล่าวได้เพียงลำพัง จึงจำเป็นต้องแสวงหาความร่วมมือกับประเทศอื่น ๆ

การคำนึงถึงภัยคุกคามต่อความมั่นคงของประเทศและการเล็งเห็นถึงความสำคัญของการพึ่งพาอาศัยกัน รวมทั้งการแสดงจุดยืนในการเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์เป็นตัวแปรที่มีความสำคัญในการนำไปสู่ความร่วมมือกันระหว่างประเทศ แต่ความร่วมมือกันนั้นจะมีมากหรือน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับผลประโยชน์แห่งชาติและความไว้วางใจต่อกัน ซึ่งเป็นตัวแปรแทรกซ้อนต่อการนำไปสู่ความร่วมมือกันดังกล่าว

ความร่วมมือทางการทหารระหว่างกระทรวงกลาโหมไทยกับจีนจึงมีส่วนสำคัญต่อการสร้างความไว้วางใจต่อกันและก่อให้เกิดการดำเนินกิจกรรมเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันโดยเฉพาะความร่วมมือทางการทหาร อันจะนำไปสู่ความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างกันที่สุดในที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- ไชยสิทธิ์ ดันตยกุล, พันเอก. (2554). *ความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีน : ศึกษาเฉพาะกรณีความร่วมมือทางการทหาร*. คุชฉีนิพนธ์ของมหาวิทยาลัยรามคำแหง หลักสูตรปริญญา คุชฉีบัณฑิต (รัฐศาสตร์) ปีการศึกษา 2554.
- Beeson, Mark.(2007). *Regionalism & Globalization in East Asia : Politics, Security & Economic Development*. New York : Palgrave Macmillian.
- Cheng, Joseph Y.S. and Wankun, Zhang.(2004). "Patterns and Dynamics of China's International Strategic Behavior" in Zhao, Suisheng.(ed.). *Chinese Foreign Policy*. New York : An East Gate Book, pp. 179-206.
- Dongxiao, Chen.(2008). *Building up a Cooperative & Co-progressive New Asia : China's Asia Strategy towards 2020*. Shanghai : Shanghai Institutes for International Studies.
- Economy, Elizabeth.(2005). "Changing Course on China" in Purkitt, Helen E. (ed.). *World Politics 2004/2005*. Dubuque, IA : McGraw-Hill/Dushkin, pp.169-174.
- Krepinevich, Andrew F.,(2009). *7 Deadly Scenarios : A Military Futurist Explores War in the 21st Century*. New York : Bantam Books.
- Mihalka, Michael.(2005). "Cooperative Security in the 21st Century" in *The Quarterly Journal*. (Winter), pp. 113 - 122.
- Nye Jr., Joseph S.(2004). *Power in the Global Information Age : From Realism to Globalization*. New York : Routledge.
- Young, John and Kent, John.(2004). *International Relations Since 1945 : A Global History*. New York : Oxford University Press Inc.
- Xiaoming, Zhang.(2006). "The Rise of China and Community Building in East Asia" in *Asian Perspective*. Vol.30, No.3, pp. 129-148.